

Podcast Konkurrenten

Kort om konkurrens: När det offentliga konkurrerar med det privata

Textversion av Konkurrenten (publicerat 21 mars 2025), vill du hellre lyssna på avsnittet kan du ta del av det på vår webbplats www.konkurrensverket.se/konkurrenten.

Axel Wråkhufvud:

Välkommen till Konkurrensverkets podcast Konkurrenten. Det här är ett av flera avsnitt där vi pratar kort om konkurrens, och i det här avsnittet ska vi ta upp frågan om vad som gäller när det offentliga konkurrerar med det privata – det vill säga offentlig säljverksamhet. Jag heter Axel Wråkhufvud och ska prata med Charlie Nyberg, som är jurist och expert på de här frågorna.

Välkommen Charlie!

Charlie Nyberg:

Tack så mycket!

Axel Wråkhufvud:

Det är alltså så att det offentliga – det vill säga staten, kommuner och regioner – i vissa fall bedriver säljverksamhet. Vad kan det vara de säljer?

Charlie Nyberg:

Det kan vara allt möjligt. Det kan handla om att man driver café eller restaurang, säljer laddningsboxar eller fiberanslutningar. Det kan vara konferensverksamhet, gym, anläggningar – egentligen allt där försäljning eller uthyrning sker till konsumenter eller företag kan omfattas. Försäljningen kan ske i egen förvaltning eller genom en juridisk person, till exempel ett aktiebolag.

Axel Wråkhufvud:

Så detta sker både i stor och liten omfattning med andra ord?

Charlie Nyberg:

Ja, precis. Det kan vara väldigt stor spännvidd på i vilken omfattning det sker.

Axel Wråkhufoud:

Men om vi håller oss till de lite mindre verksamheterna – säg att jag driver ett gym och så startar kommunen ett eget gym i samma kommun. Har jag verkligen samma förutsättningar att driva verksamhet som kommunen?

Charlie Nyberg:

Nej, det har du faktiskt inte. Och anledningen till detta är att det finns några grundläggande skillnader i förutsättningar mellan offentlig och privat verksamhet. Offentlig verksamhet har tillgång till skattemedel, kan inte gå i konkurs, och saknar i regel vinstkrav. Det skiljer sig från privata företag som själva tar risker med egna eller lånade medel och måste se till att verksamheten går runt – och helst går med vinst – för att kunna utvecklas.

Dessutom kan offentlig verksamhet ha andra fördelar som mer förmånliga finansieringsvillkor eller tillgång till viktig infrastruktur, eller nytta av andra offentliga verksamheter. Till exempel – som i ditt exempel – kan ett kommunalt gym öppnas i en kommunal simhall. Att kommunen bekostar en simhall och subventionerar inträdet är inte konstigt i sig – det är en samhällsnyttig verksamhet med höga kostnader, och därför naturligt att kommunen står för dem.

Men om det kommunala gymmet delar omklädningsrum, reception och kanske till och med personal med simhallen utan att betala för det, så behöver den kommunala verksamheten inte bära sina egna kostnader på samma sätt som ett privat företag. Det blir en fördel som det privata gymmet inte kan upprepa. Det här kan i sin tur leda till att det blir för låga priser i den offentliga verksamheten.

Axel Wråkhufoud:

Så det är inte konkurrens på samma villkor, med andra ord?

Charlie Nyberg:

Nej, precis. Förutsättningarna är olika. Offentliga företag behöver inte tänka på risker på samma sätt som privata. De kan fortsätta bedriva en verksamhet även om den är ineffektiv eller går med förlust. Det kan leda till att privata företag tvingas lägga ner, inte kan expandera eller inte har resurser för innovation. Sammantaget kan de här skillnaderna leda till att konkurrensen begränsas när offentlig kärnverksamhet konkurrerar med privata företag. För att motverka detta finns det regler i konkurrenslagen som riktar sig just mot konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet.

Exempel på sådana beteenden är att sätta för låga priser (underprissättning), diskriminering – alltså att behandla företag olika utan godtagbara skäl, att neka företag tillgång till viktig infrastruktur, eller att sammanblanda

myndighetsutövande verksamhet med affärsverksamhet. De här beteendena kan begränsa konkurrensen. Det är viktigt att komma ihåg att listan inte är uttömmande – det kan finnas andra beteenden som också begränsar konkurrensen.

Axel Wråkhufoud:

Det finns alltså ganska mycket regler som det offentliga måste förhålla sig till. Men om kommunen bryter mot reglerna, till exempel sätter för låga priser – vad händer då?

Charlie Nyberg:

I så fall kan Konkurrensverket väcka talan mot kommunen i domstol. Domstolen kan då förbjuda kommunen att tillämpa ett visst förfarande, till exempel att sätta för låga priser. När det gäller en kommun eller region kan domstolen till och med förbjuda hela verksamheten. Men detta gäller inte statliga verksamheter.

Axel Wråkhufoud:

Och vad gör jag om jag misstänker att en kommun eller region bryter mot reglerna?

Charlie Nyberg:

Då bör du anmäla det till Konkurrensverket – enheten för tips och bevakning. Vi kan då titta närmare på situationen och fatta beslut om hur vi ska gå vidare.

Axel Wråkhufoud:

Så: kontakta Konkurrensverket.

Charlie Nyberg:

Precis.

Axel Wråkhufoud:

Hur vanligt är det att det offentliga konkurrerar med det privata på det här sättet?

Charlie Nyberg:

Det är svårt att säga exakt, eftersom vi bara ser det som kommer in till oss. Men min uppfattning är att det är vanligt förekommande. Intresset för frågorna är stort – många näringslivsorganisationer lyfter dem, vi får ofta klagomål och journalister hör ofta av sig för att få information om regelverket.

Just nu pågår dessutom en utredning där man ser över det här regelverket. Det är en bred översyn som tittar både på de materiella reglerna och på vilka verktyg vi på Konkurrensverket har till vårt förfogande. Det blir väldigt spännande att följa.

Axel Wråkhufoud:

Finns det någon särskild anledning till att reglerna ses över just nu?

Charlie Nyberg:

Reglerna har funnits sedan 2010, och det har visat sig vara svårt att tillämpa dem på det sätt som lagstiftaren tänkt. Det har blivit mindre praxis än man hoppats, och tillämpningen har inte varit tillräckligt effektiv enligt många i näringslivet.

Men i många fall får vi in ett klagomål, vi utreder, och om vi belyser ett problem kan det leda till att den offentliga aktören självrättar – alltså ändrar sitt beteende utan att vi behöver gå till domstol. Det är egentligen positivt – mer kostnadseffektivt och tidssparande för alla.

Axel Wråkhufoud:

Då tackar jag dig så mycket för att du var med.

Charlie Nyberg:

Tack så mycket!

Axel Wråkhufoud:

Och om du som lyssnare vill veta mer så har vi fler specialavsnitt av Konkurrenten, där vi ger snabba inblickar i viktiga konkurrensfrågor – bland annat om otillåtna samarbeten, företagsförvärv och upphandling. Du hittar alla avsnitt på vår webbplats konkurrensverket.se. Tack för att du lyssnade!